

BESLUT

1996-12-13

221-6011-95

	Riksantikvarieämbetet och
	Statens historiska museer
Ink.	1997 -01- 07
Dnr	310-61 -1997

Byggnadsminnesförklaring av Hornön 2:14, fd missionskyrkan, Nora församling, Kramfors kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av ovan rubricerade fastighet väcktes 1995-06-20 av _____, Stockholm, _____ och _____, Sandöverken, _____, Sandöverken.

Fastighetsägaren har i skrivelse till länsstyrelsen 1996-11-15 lämnat sitt godkännande av byggnadsminnesförklaringen.

Miljö- och byggnämnden, Kramfors kommun, har lämnat sitt godkännande enligt beslut 1996-10-10.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Missionshuset, samt intilliggande kalkällare får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I missionshuset får ingrepp inte göras i stomme, ursprunglig planlösning eller äldre fast inredning.
3. Missionshuset, samt intilliggande kalkällare, skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Målningar i bönsalens interiör skall bibehållas och underhållas så att deras karaktär inte förvanskas eller det kulturhistoriska värdet minskar.
5. Det på situationsplanen med särskild linje markerade området får inte ytterligare bebyggas och skall hållas i ett sådant skick att dess utseende och karaktär inte förvanskas. Se bilaga 1.

BESKRIVNING

Bostadsområdet "Berget", Nyadal, ligger på Majberget topp i anslutning till den fortsatta bebyggelsen ned för sluttningen mot sydöst, utformat som ett villastadskvarter med rätvinkliga gator mitt i skogen. Bebyggelsen är tämligen oenhetlig och har något av vildvuxenhet över sig. Anknytningen till den agrara byggnadstraditionen är tydlig med korsbyggnader och enkelstugor i 1½ plan, samt några större dubbelkorsbyggnader.

Strax söder om de strikta småhuskvarteren ligger det f. d. missionshuset, numera sommarbostad, något avsidat p.g.a. det uppvuxna (förvuxna) trädbeståndet. Fastigheten inbegriper även ett litet dass och ett nybyggt större förråd samt en kallkällare för mat, samtliga söder om frikyrkobyggnaden. Den senare är uppförd i två plan samt delvis inredd vind och står på huggen naturstensgrund, har timmerstomme med utvändig liggande gulmålad fasspontpanel, samt högt sadeltak belagt med tvåkupigt lertegel. Mitt på taket finns en hög spånklädd tornhuv vars taktopp är belagd med falsad plåt. Den lär ha krönts av en tupp som idag är borta. Vid dess fot finns flera, om drakhuvuden påminnande, figursågade tupphuvuden. Den långa byggnaden är uppdelad i en stor bönsal i två plan med läktare i väster samt en mindre med intilliggande kök i öster. Det övre planet här fungerade som predikantbostad och på vinden finns ett f. d. praktikantrum. Runt bönsalsdelen löper en veranda försedd med pulpettak i bottenplanet. Även här ligger det tvåkupigt lertegel. Fönsterna grupperar sig tre och tre i bönsalsdelen. Merparten f. ö. med två lufter och sex spröjsade glas. Fönster och dörrfoder samt listverk är målade i vitt. Ytterdörrarna i väster är målade i brunt.

Själva bönsalen är öppen i båda planen med en läktare som löper i alla väderstreck utom i öster. Den ursprungliga bänkinredningen är till stora delar borta, men ägarna har ersatt de gamla bänkarna med något nyare bänkar från en annan missionskyrka så att salen återfått sin krakatär. Den fasta inredningen är i trä, från det lilla podiet längst i öster över de marmorerade pelarna som bär upp läktarna till pärlspontpanelen på väggar och tak. Över förkunnarens podium finns en numera raserad altarmålning som bär inskriften Frid vare med eder! Det rektangulära taket har bemålats med svävande änglar, som båda håller i en lagerkrans med blå fladdrande band mot en molnbeslöjad himmel. I bönsalen står fortfarande en av de två värmekaminerna från Huskvarna kvar (norra långsidan).

HISTORIK

1884 flyttade bröderna Frans och Seth Kempe ångsågen från Dal i Högsjö till Hummelvik, Hornön, och grundade därmed Nya Dals Ångsågs AB, en treramig såg, som kom att räknas till de största i Ådalen. Händelsen var av så betydande karaktär att Hornö bytte namn till Nyadal. Kring ångsågen växte ett samhälle upp. 1902 brann sågverket ned, men byggdes raskt upp igen.

I Nyadal bildades Dals Kristliga Missionsförening 1891 för att bara några år senare upplösas. 1898 startade man om pånytt, knutna till en i Högsjö verkande församling. Runt sekelskiftet bestod föreningen av 74 personer. Med en så stor medlemsskara är det inte underligt att man ville uppföra ett eget bönhus. Vålligt bistånd fann man av de ledande inom den Kempeska koncernen, varvid en välbehövlig tomtplats skänktes av grosshandlare Seth Kempe, och virke samt övrig materiel utlovades av disponenten på platsen, Belfrage. Byggandet påbörjades år 1901 under inseedning av byggnads-

kommittén Olof Lundquist, Alfred Blomquist, N.E. Rydén, W. Bergquist och Adolf Fryklund, och byggnaden invigdes i juli 1905. Den hade då kostat 1706 kronor att uppföra, större delen av arbetet utfördes genom frivilliga insatser.

1902 bildade man en egen församling under namnet Dals Brödra förening och anmäldes till inträde i Svenska Missionsförbundet inom södra Ångermanland. Nu uppstod frågan om egen predikant. Då föreningen av kostnadsskäl inte kunde anställa någon av egen kraft, gick man med på ett förslag från en brödräförening i Folkja, som ville bilda predikantområde tillsammans med Dal. Den 8 november 1903 kallades Olof Hansson till ordinarie predikant för båda föreningarna, vartill även Klocke missionsförening senare anslöts. Predikanten bodde i Dals nya missionshus.

Ett påfallande drag i Dals församlingsordning var att man sökte utöva kyrkotukt och ofta mötte mänskliga svagheter och dåliga böjelser, som innebar att församlingsmedlemmar uteslöts eller själva begärde sitt utträde. Detta kan ha medverkat till församlingens allt minskande skara under de kommande decennierna.

Predikanten Hansson utvandrade till Amerika 1910 och efterträddes av pastor John Dehlin från Sundsvall. När han tillträdde 1911 fick de tre kretsarna Dal, Folkja och Klocke likartade stadgar och benämndes Nora missionsförsamling. Dehlin flyttade 1918 och Klocke församling separerade från de övriga två. Ersättningen kom i form av Skogs missionsförsamling och till ny pastor valdes Otto Johansson i Bollsta. Denne drev söndagsskola, ungdomsförening och sångkör på de olika platserna och startade en musikkår. Nydals församling firade 30-årsjubileum 1927 och en ny pastor kom, Gustaf Engvall från Nordingrå.

Klocke anslöts igen 1931 och verksamheten omorganiserades på nytt. Man inordnades under Svenska missionsförbundet.

Dals stora sågverk nedlades 1930 och församlingen började känna av de dåliga konjunkturerna i och med att medlemsantalet minskade under senare delen av 1920-talet och under 1930-talet. Kring 1940 uppgick de till 50 stycken. Pastor Engvall flyttade redan 1934 och ersattes av Karl Ström, som blev den siste ordinarie innehavaren av tjänsten. 1940 sade han upp sig då lönen knappats in till ett minimum. Ledningen anförtroddes nu åt riksdagsmannen E.W. Norén. Mot slutet av 1950-talet upphörde verksamheten.

1962 köpte Sven Erik Norberg frikyrkobyggnaden med avsikt att riva den. 1972 sålde han den emellertid till nuvarande ägaren i Sollentuna. Det enda som revs var läktargolvet i bönsalen.

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1§ kulturminneslagen fastigheten Hornö 2:14, Nyadal, Nora församling, Kramfors kommun, för byggnadsminne och meddelar enligt 2§ samma lag skyddsföreskrifter enligt ovan.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar för byggnadens underhåll. Även Läns-
museet Västernorrland kan rådfrågas.

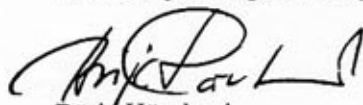
Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ kulturminneslagen lämna
tillstånd till ändring av byggnadsminne.

Enligt 3 kap 21§ kulturminneslagen gäller detta beslut omedelbart även om det över-
klagas.

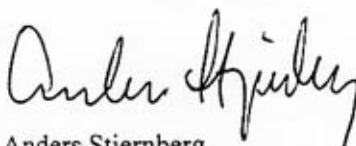
Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § överklagas hos kammarrätten. Hur man överklagar
framgår av bilaga 2.

Beslut i detta ärende har fattats av styrelsen. I beslutet deltog landshövding Börje
Hörlund jämte ledamöterna Stig Andersson, Ingvar Byström, Sigge Godin, Anders
Kempe, Elisabeth Lassen, Åsa Möller, Eva Mörk, John Norberg, Jan Sjödin, Kenneth
Westberg, Jan-Erik Ågren, Sten-Olof Öberg, Anders Östrand.

I den slutliga handläggningen deltog även länsråd Leif Byman, länsantikvarie Inger
Liliequist, länsarkitekt Mats Henriksson, chefsjurist Håkan Englund, samt antikvarie
Anders Stjernberg, föredragande.

Börje Hörlund
landshövding

Anders Stjernberg
kulturmiljöenheten

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet, kulturmiljöavdelningen
Länsmuseet-Västernorrland
Kulturnämnden, Kramfors kommun
Miljö- och byggnämnden, Kramfors kommun
PE
RäE, jur sek

För åtgärder enligt 3 kap 8§ kulturminneslagen

Inskrivningsmyndigheten vid Sundsvalls tingsrätt, Box 467, 851 06 Sundsvall
Överlantmätarmyndigheten i Västernorrlands län, Box 154, 871 23 Härnösand

KRATA
 öfver en för alltid från hvarmanat
 till Ca om 7/8 sekunds F. Z.
HORNÖ
 +
 Före arkiv, Föreläsningslän
 förutskild af följande
 i 1912 af
Georg Rosenberg
 Föreläsning

Skala 1:1000

